

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง “ระบำกริดยาง” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยนำเสนอสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
 - 2.1 ความสำคัญ
 - 2.2 วิสัยทัศน์
 - 2.3 คุณภาพผู้เรียน
 - 2.4 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
 - 2.5 พังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
 - 3.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 3.3 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 3.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
 - 3.5 ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 3.6 บทบาทของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 3.7 การประเมินหลักสูตร
 - 3.8 ลักษณะการประเมินหลักสูตร
 - 3.9 รูปแบบการประเมินหลักสูตร
4. การบูรณาการหลักสูตร
5. สาระที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตร
 - 5.1 ความรู้เกี่ยวกับกลองยาว
 - 5.2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย
 - 5.3 ความรู้เกี่ยวกับการกริดยาง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ความนำ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวม ทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างให้คนไทยเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก หลักสูตรการศึกษาของประเทศที่ใช้อยู่คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการ ได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรตลอดมา ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ ในเรื่องที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น
2. การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์
3. การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 9 ปี

ด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐที่เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างคน สร้างงาน เพื่อช่วยกอบกู้วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นการสร้างชาติให้มั่นคงได้อย่างยั่งยืน เชื่อมมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างชาติ ปรับโครงสร้างและระบบการศึกษา ยึดหลักการบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเสมอภาค ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างคน บูรณาการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้และเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างงาน สร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่กับการทำงาน กระทรวงศึกษาธิการโดยอาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาล มาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเห็นสมควรกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระและ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทยความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย

การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์กับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้ทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

หลักการ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนควรได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
4. เป็นหลักสูตรที่โครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

จึงกำหนดจุดหมายซึ่งเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพพลกิภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่น ในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสังแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงามให้สังคม

โครงสร้าง เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. **ระดับช่วงชั้น** กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3
ช่วงชั้นที่ 2	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
ช่วงชั้นที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
ช่วงชั้นที่ 4	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2. **สาระการเรียนรู้** กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์

4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระนี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ

กลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

4. เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 6 ชั่วโมง

การจัดหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับหลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิด วิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม

การจัดเวลาเรียน ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละ

ชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียน ในสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียน การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์ อาจใช้เวลาลดลงเหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลง ยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสนเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่างๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือ สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 1-10)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น การส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อ คุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้นกิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนากระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

วิสัยทัศน์ การเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพ ความสนใจส่วนตัว ฝึกการเรียนรู้ การสังเกตที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะและสิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัว มีทักษะ กระบวนการวิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนเองและวัฒนธรรมอื่น พิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่องานศิลปะ ช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ ความเข้าใจ มโนทัศน์ด้านอื่นๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ

สังคม การเมืองการปกครอง และความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา ด้วยลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การเรียนรู้ เทคนิควิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดัดแปลง จินตนาการ มีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเสริมสร้างให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ช่วยให้มีจิตใจที่งดงาม สมาธิแน่นแน่ว สุขภาพกายและสุขภาพจิต มีความสมดุลเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษยชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม

คุณภาพของผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความสวยงาม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม อันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่น พัฒนาตนเองได้และแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เมื่อจบการศึกษาในช่วงชั้นที่ 2 แล้วผู้เรียนจะมีความสามารถ ดังนี้

1. สร้างและนำเสนอผลงานศิลปะจากจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การสังเกตทางศิลปะ ได้แก่ ทักษะธาตุ องค์ประกอบดนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ ทักษะในการใช้เทคนิคให้เกิดผลตามความต้องการของตนเองและอธิบายให้ผู้อื่นรับรู้โดยใช้ศัพท์เบื้องต้นทางศิลปะได้
2. รับรู้ทางศิลปะ ได้แก่ ทักษะธาตุ องค์ประกอบดนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ ซึ่งสามารถช่วยในการวิเคราะห์งานศิลปะ และอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจในความสวยงามและความไพเราะของศิลปะได้
3. ระบุงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้ อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ในปัจจุบันมีผลหรือได้รับอิทธิพลจากงานศิลปะได้
4. นำความรู้ทางศิลปะสาขาต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้กลุ่มสาระอื่น ๆ
5. สนใจสร้างงานศิลปะ มีความสุขกับการทำงาน มั่นใจในการแสดงออกยอมรับความสามารถของผู้อื่น
6. ตระหนัก ชื่นชมในคุณค่าของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระ สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ทักษะศิลป์

สาระที่ 2 ดนตรี

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

สาระ **มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 2**

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ. 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์
วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิต
ประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ. 2.1

1. เข้าใจเสียงที่บรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ทั้งบรรเลงเดี่ยว และบรรเลงเป็นวง ระบุ
ได้ว่าพื้นฐานทางดนตรี สามารถใช้ในการสื่อความรู้สึก
2. ขับร้องและบรรเลงดนตรี โดยใช้ประสบการณ์จินตนาการการสังเกต องค์ประกอบ
ดนตรีและเทคนิคเบื้องต้นให้ได้ผลตามความต้องการ
3. ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย
4. แสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความไพเราะ เสียงของดนตรีด้วยวิธีการต่าง ๆ
ตามความสนใจ
5. แสดงความคิดเห็นเรื่ององค์ประกอบดนตรีตามหลักการทางดนตรี
6. สร้างสรรค์ทางดนตรีและนำความรู้ทางดนตรีไปใช้กับวิชาอื่น ๆ และชีวิตประจำวัน
ได้

มาตรฐาน ศ. 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็น
คุณค่าของดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ. 2.2

1. รู้ว่าดนตรีสะท้อนให้เห็นถึงแหล่งที่มา
2. ฟังพอใจและยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างงานดนตรี การสืบทอดงานดนตรีที่
เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ. 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์
วิจารณ์คุณค่า นาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์
ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ 3.1

1. ทดลองใช้เทคนิคการแสดงออก ฝึกการแสดงออกอย่างอิสระตามจินตนาการหรือเรื่องแต่ง หรือประสบการณ์ชีวิต ในรูปแบบของการแสดงสด หุ่นเงา หุ่นสร้างสรรค์ หรือ หน้ากาก
2. เข้าใจพื้นฐานการรำ เต้นเบื้องต้น และแสดงออกตามลักษณะและรูปแบบ
3. แสดงออกทางนาฏศิลป์จากประสบการณ์ การฝึกฝน และการสังเกต
4. แสดงออกถึงความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับงานของเพื่อนร่วมชั้นและผลงานการแสดง อื่น ๆ บนพื้นฐานของความเข้าใจการแสดง
5. วิเคราะห์รูปแบบและการแสดงนาฏศิลป์ประเภทต่าง ๆ
6. เชื่อมโยงความเข้าใจที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์และละครสร้างสรรค์ กับกลุ่มสาระอื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ. 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ 3.2

1. นำประสบการณ์การเรียนรู้นาฏศิลป์และละครสร้างสรรค์มาทำความเข้าใจกับบทบาทของมนุษย์ในครอบครัว
2. พึงพอใจและยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างผลงาน การสืบทอดนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 1-16)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ศ.2.1

1. เข้าใจและสื่อความรู้สึกคุณสมบัติของเสียงดนตรีจากการบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงเป็นวง
2. ขับร้อง และบรรเลงดนตรีโดยใช้ประสบการณ์ จินตนาการ จากการสังเกต องค์ประกอบดนตรีและเทคนิคเบื้องต้น ให้ได้ผลตามความต้องการ
3. ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย
4. แสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความไพเราะของเสียงดนตรีด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความสนใจ
5. แสดงความคิดเห็นเรื่ององค์ประกอบดนตรีตามหลักการทางดนตรีได้
6. สร้างสรรค์ทางดนตรีและนำความรู้ทางดนตรีไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ศ.2.2

1. รู้ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีประเภทต่างๆ

2. ฟังพอใจและยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างงานดนตรี การสืบทอดงานดนตรีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ศ.3.1

1. ทดลองใช้เทคนิคการแสดงออก ฝึกการแสดงออกตามจินตนาการหรือเรื่องแต่งหรือประสบการณ์ชีวิต ในรูปแบบของการแสดงละครสด หรือละครหน้าฉาก
2. เข้าใจพื้นฐานการรำ เต้น เบื้องต้น และแสดงออกตามลักษณะรูปแบบของนาฏศิลป์เบื้องต้นบนหลักของความงาม
3. แสดงออกทางนาฏศิลป์จากประสบการณ์การฝึกฝนและการสังเกต
4. แสดงออกถึงความรู้สึก และความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกทางละครสร้างสรรค์ของผู้อื่นได้อย่างจริงใจและมีเจตคติเชิงบวก
5. วิเคราะห์รูปแบบการแสดงละครประเภทต่าง ๆ
6. ใช้ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านละครสร้างสรรค์และนาฏศิลป์ในการเรียนรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และชีวิตประจำวัน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ศ.3.2

1. นำประสบการณ์การเรียนรู้นาฏศิลป์และละครสร้างสรรค์มาทำความเข้าใจกับบทบาทของมนุษย์ในครอบครัว
2. ฟังพอใจและยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างผลงานการสืบทอดนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ศ.2.1

1. การฟังเสียงและสื่อความรู้สึกที่ได้จากการฟังดนตรีประเภทบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงเป็นวง
2. หลักวิธีการขับร้องและบรรเลงโดยใช้วิธีการ เทคนิคทางดนตรี ประสบการณ์และจินตนาการ
3. วิธีการใช้ การดูแลและเก็บรักษาเครื่องดนตรี
4. หลักการฟัง จำแนกดนตรีและบทเพลงประเภทเดี่ยวและประเภทวง
5. องค์ประกอบและหลักการทางดนตรี เกี่ยวกับจังหวะ ทำนอง และลักษณะของเสียงดนตรี

6. การสร้างสรรค์งานดนตรีเพื่อใช้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ศ.2.2

1. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีไทยและดนตรีสากล

2. ภูมิปัญญาทางดนตรีท้องถิ่น ดนตรีไทย ดนตรีสากลและการสืบทอดทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสังคม

สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ศ.3.1

1. เทคนิคการแสดงเบื้องต้น การแสดงออกโดยใช้เรื่องแต่งหรือการแสดงออกจากประสบการณ์ชีวิต รูปแบบการแสดงละครสด รูปแบบการแสดงละครหน้าฉาก
2. ภาษาท่า นาฏศัพท์ การแสดงนาฏศิลป์อย่างง่าย การแสดงนาฏศิลป์ โขน หลักความงามทางนาฏศิลป์
3. การแสดงนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นเมือง และนาฏศิลป์สากล
4. การเป็นผู้ชมที่ดี การแสดงความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
5. เปรียบเทียบรูปแบบการแสดงประเภทโขน
6. การนำความรู้และประสบการณ์ด้านละครสร้างสรรค์และนาฏศิลป์ไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ศ.3.2

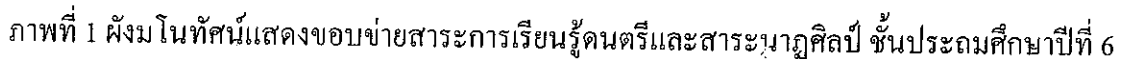
1. การเปรียบเทียบบทบาทของมนุษย์ในครอบครัวกับบทบาทตัวละครที่พบในการเรียนนาฏศิลป์และละครสร้างสรรค์
2. ความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ผังมโนทัศน์และสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

เพื่อให้สถานศึกษามีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2546 ใจความสำคัญคือ

ให้สถานศึกษานำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางที่ได้พัฒนาแล้วไปเป็นแนวทางในการเทียบเคียง ตรวจสอบ หรือปรับใช้เป็นสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคของหลักสูตรสถานศึกษาในสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 โดยยึดหยุ่นตามธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือช่วงชั้น และให้สถานศึกษากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ประมาณร้อยละ 30 ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ขอบข่ายสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระดนตรี-นาฏศิลป์	
มาตรฐาน ศ.2.1 3.1 - ความรู้ ขอบข่าย สัญลักษณ์ - แนวคิดทางศิลปะ - การสร้างสรรค์และการแสดงออก - การวิเคราะห์วิจารณ์งานศิลปะ - และสุนทรียภาพ - การประยุกต์ใช้ความรู้ทางศิลปะ	มาตรฐาน ศ.2.2 3.2 - ศิลปะกับวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ไทย - และสากล ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษาทุกระดับ เพราะหลักสูตรเป็นตัวที่จะกำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินการเรียนการสอนให้บรรลุตามที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษานั้น หากไม่มีหลักสูตรเป็นแนวทางในการปฏิบัติแล้วก็เป็นการศึกษาที่จะประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรในทัศนะที่แตกต่างกันหลายประการ เช่น

ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรม การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สังค อุทรานันท์ (2532, หน้า 16) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่จัดเรียงลำดับความยากง่ายหรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว
2. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียนซึ่งได้วางแผนล่วงหน้าเพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ต้องการ
3. หลักสูตรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น สำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน
4. หลักสูตรประกอบด้วยมวลประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งเขาได้ทำ ได้รับรู้และได้ตอบสนองต่อการแนะนำของโรงเรียน

กรมวิชาการ (2534) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม

ทาบ (Taba, 1973) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง วิธีการเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมของเขา

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรศิลปะ เป็นต้น
2. หลักสูตร คือ คำโคร่งทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่ต้องสอนซึ่ง ทางโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก หรือสิ่งที่ต้องสอน เพื่อให้มีความรู้สูงขึ้น หรือได้รับประกาศนียบัตร

เพื่อให้สามารถได้เรียน ต่อในวิชาชีพต่อไป

3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถาบัน

จากความหมายของหลักสูตรที่นักศึกษาได้ให้ไว้ สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกอย่างที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปจัดการศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามจุดหมายที่ตั้งไว้

ความสำคัญของหลักสูตร มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรในแง่ของการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ เจตคติ และค่านิยม ไว้หลายประการ เช่น

สันต์ ชรรมบำรุง (2527, หน้า 9-10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นข้อบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติ
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันในระดับต่างๆ
5. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกควบคุมดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายจัดการศึกษาของรัฐบาล
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงาม และพัฒนาการของเด็กตามความมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดรูปร่างของสังคมในอนาคต
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล
9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน

চার্জ বাক্সী (2532, หน้า 9-10) กล่าวว่า หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษากับเด็กอย่างไรและสามารถให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะ และทัศนคติ ในด้านใดได้บ้าง สิ่งต่างๆ ที่ประมวลไว้ใน

หลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การจัดการศึกษาให้แก่เด็กนั้นเน้นหนักไปในทางใด มีผลต่อตัวเด็กและต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

จากทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศ หลักสูตรเป็นโครงร่างหรือแนวทางกำหนดการปฏิบัติงานของครู หลักสูตรเป็นสิ่งที่กำหนดว่า ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์อะไรบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่า โฉมหน้าของสังคมไทยในอนาคตจะเป็นอย่างไร

องค์ประกอบของหลักสูตร มีผู้ให้แนวคิดในเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรไว้หลายลักษณะแตกต่างกันออกไป แต่ในหลักการและสาระสำคัญแล้วจะมีความสอดคล้องกันกล่าวคือ

ทาบ (Taba, 1962) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ และโครงการประเมินผลหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2532) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ และขาดไม่ได้อย่างน้อย 5 อย่าง คือ จุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระและประสบการณ์ ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนและการประเมินผล

กรมวิชาการ (2532) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และมีมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวทางดำเนินการและการวัดผลประเมิน และการติดตามผล

สุจริต เพียรชอบ (2533) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 5 ประการ คือ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ และการประเมินผลหลักสูตร

จากข้อสรุปของนักการศึกษา ในการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรข้างต้น สามารถสรุปองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรได้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย ได้แก่ จุดหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะวิชา จุดประสงค์การเรียนการสอน
2. เนื้อหาและประสบการณ์ ซึ่งจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมาย

3. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ควรมีลักษณะเป็นกระบวนการ

4. การนำหลักสูตรไปใช้มุ่งไปที่การแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในระดับโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้

5. การประเมินผล ประกอบด้วย การวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอน และการประเมินผลหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

ชอุ่ม กรไกร (2537) กล่าวว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาจากหลักสูตรแม่บทระดับชาติ มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และสภาพชีวิตจริง โดยส่งเสริมสนับสนุนให้นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ปลุกฝังให้รักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการเฉพาะกลุ่มตามศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นคือ การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สารการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้น ไม่ใช่การเรียนรู้แบบรู้ไว้ใช้ว่า แต่เป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้จริงในชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) กล่าวว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียดเนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียน การสอน เอกสารความรู้ เรื่องราวของตนเอง ชีวิตเศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมอย่างลึกซึ้ง ทั้งสามารถนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิต อาชีพ และสังคมให้ดียิ่งขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บท

กรรณิการ์ แยมเกษร (2540 อ้างถึงใน สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 2540) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ หลักสูตรที่โรงเรียนหรือครูและนักเรียนร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตจริง เรียนแล้วเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างมีความสุข หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นหลักสูตรที่มาจากปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เป็นหลักสูตรที่ปรับให้เข้ากับชีวิตจริงของนักเรียนตามท้องถิ่นอย่างครบวงจร หรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแต่ไม่มีในหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น จึงอาจสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน โดยปรับจากหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องตามสภาพและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้คน ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรกับครูและผู้บริหาร โรงเรียน และเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ของหลักสูตร ได้มาจากสภาพที่แท้จริงและความต้องการของคนในท้องถิ่น เพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นนั้น ๆ

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สุมิตร คุณากร (2523) กล่าวว่า การพัฒนา หลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง การจัดทำประมวลการสอน โครงการสอน บันทึกการสอน ซึ่งเป็นเอกสารหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ ได้แก่ หน่วยงานระดับโรงเรียน ซึ่ง สามารถขยายและปรับหลักสูตรระดับชาติโดยการจัดทำโครงการสอนที่ขยายและปรับให้ละเอียด ยิ่งขึ้น และมีการจัดทำบันทึกการสอน ที่มีรายละเอียดเน้นการตอบสนองความต้องการความสนใจ ของผู้เรียน

กาญจนา คุณารักษ์ (2535) ได้กล่าวว่า คำว่า ท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร คือ โรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ที่นำหลักสูตรไปใช้โดยตรง ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ควรเริ่มจาก การศึกษาหลักสูตรแม่บท แล้วนำมาจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความ ต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจและ สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ในด้านการขยายหลักสูตรระดับชาติให้มีความ สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2536) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น หมายถึง การที่ กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร ตามข้อกำหนดใน โครงสร้างของหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน เรียนรู้ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมของตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตนเองได้

วิภา แสนบัณฑิต (2545) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ก็หมายถึง การนำเอา หลักสูตรแม่บท มาปรับเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของท้องถิ่น เพราะ ฉะนั้น หลักสูตรท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแม่บท

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สรุป ได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การขยายและปรับหลักสูตรแม่บท ให้สอดคล้องกับ

สภาพท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962) ได้กำหนดลำดับขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. คัดเลือกวิชาที่จะนำมาสอน
4. จัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

สุมิตร คุณากร (2523) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการโดยยึดหลักว่า ควรเลือกบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์หลาย ๆ ด้าน เป็นกรรมการและควรจะให้ครูร่วมเป็นกรรมการด้วย
2. การจัดตั้งอนุกรรมการจัดทำประมวลการสอน
3. การศึกษา และวิจัยหาข้อมูล ในด้านต่าง ๆ ได้แก่
 - 3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับชาติ
 - 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละเขตการศึกษา
 - 3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ของประมวลการสอนที่ได้จัดทำขึ้นมาแล้วในอดีต

3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอนที่ได้จัดทำขึ้นมาแล้วในอดีต

4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้น เกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องแบบของประมวลการสอนและเวลาในการดำเนินงาน
5. ประชุมเพื่อดำเนินงาน

ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน (2525) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. คณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรจะศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา โดยพิจารณาจากสภาพของสังคมและเศรษฐกิจในท้องถิ่น หลักสูตรแม่บทแห่งชาติ การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น
2. กำหนดความมุ่งหมายและจุดประสงค์
3. วางแผนงานและจัดทำโครงสร้าง โดยจัดเตรียมทรัพยากรและแหล่งความรู้ในชนบท ส่งเสริมการประกอบอาชีพในท้องถิ่น จัดบริการแนะแนวในด้านการใช้หลักสูตร จัดการฝึกอบรมครู

4. ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร โดยปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับท้องถิ่น กับนักเรียนและในชุมชน

5. ประเมินผลหลักสูตร

สัจ จุฑารักษ์ (2532, หน้า 314-315) กล่าวว่า การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมของท้องถิ่น หรือการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเสริมหลักสูตรกลาง อาจจะดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับโรงเรียนก็ได้ สำหรับกระบวนการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในระดับใด หากจะให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ควรจะดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพหรือข้อมูลพื้นฐาน โดยการทำวิจัย สัมภาษณ์ ประชุมและสัมมนา หรือวิธีการอื่นๆ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาเสริม

ขั้นที่ 4 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรแกนกลาง และ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นที่ 5 ดำเนินการใช้หลักสูตร ในขั้นนี้การนิเทศและติดตามมีความสำคัญมาก

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่

ขั้นที่ 7 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 20) ได้เสนอขั้นตอนดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน โดยดำเนินงานดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่น สภาพของโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

1.2 ศึกษาหลักสูตรแม่บท คำอธิบายของหลักสูตรว่าเปิดโอกาสให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างไร

ขั้นที่ 2 กำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น คือ การนำข้อมูลพื้นฐานมากำหนดความต้องการจำเป็น โดยจัดอันดับความสำคัญของสิ่งที่จะพัฒนาหลักสูตร เช่น ปัญหาอาชีพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาสังคม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 กำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพิ่มเติมให้สอดคล้องในสิ่งที่เรียนในสมุดประจำชั้น (ป.02-2)

ขั้นที่ 4 จัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือเนื้อหา หรือกิจกรรมที่โรงเรียนกำหนดให้เรียน

ขั้นที่ 5 จัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่อการสอน

ขั้นที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ การนำหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาแล้วไปทดลองใช้ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 9 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร (กิจกรรม เนื้อหา จุดประสงค์)

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาโดยละเอียด และปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 4 จัดทำโครงสร้างเนื้อหา

ขั้นที่ 5 กำหนดรายละเอียดเนื้อหา จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและกิจกรรม

ขั้นที่ 6 จัดทำสื่อใหม่

ขั้นที่ 7 เขียนแผนการสอน

ขั้นที่ 8 นำแผนการสอนที่ปรับไปใช้

ขั้นที่ 9 ประเมินผลการใช้หลักสูตรที่ปรับใหม่

สุกัญญา ร้อยพิลา (2542) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานโดยนักเรียน

2. การนำข้อมูลมาจัดกระทำโดยผู้วิจัย
3. การยกร่างหลักสูตร
4. การทดลองใช้หลักสูตรและประเมินผลการทดลอง
5. การแก้ไขปรับปรุง

อุบลรัตน์ กิจโมตรี (2544) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้ คือ

1. การสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การสร้างหลักสูตร
3. การทดลองใช้หลักสูตร
4. การประเมินผลปรับปรุงหลักสูตร

วิภา แสนบัณฑิต (2545) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้ คือ

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การยกร่างหลักสูตร
3. การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น
4. การทดลองใช้หลักสูตร
5. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตามทัศนะของนักการศึกษาและ
ผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และหน่วยงานทางการศึกษามีความแตกต่างกันบ้าง แต่โดย
ภาพรวมมีความคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร
บูรณาการสาระคนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น “ระบำกริดยาง” สำหรับนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยเป็นการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับ
สภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การทดลองใช้หลักสูตร
4. การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้อง
กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
ได้นั้น จะต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรหลายฝ่าย ดังที่นักการศึกษาได้แสดงความคิดเห็น
เกี่ยวกับบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

รัตน์ บัณฑิต กล่าวว่า บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่

1. ครูผู้เชี่ยวชาญในการสอน และมีความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทเป็นอย่างดี ได้แก่ ครู วิชาการโรงเรียน ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

2. ศึกษาพิเศษ

3. วิทยากรท้องถิ่น หรือปัญญาชนชาวบ้าน ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ในท้องถิ่นซึ่งเป็น มั่นสมองในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

4. ผู้บริหารการศึกษาในสถาบันการศึกษาท้องถิ่น

สังัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มของคณะพัฒนา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชา ครู นักพัฒนาหลักสูตร และนักวัดผลการศึกษา

2. กลุ่มของผู้ที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารและ และศึกษานิเทศก์

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน ได้แก่ ผู้เขียนหนังสือ บุคคลที่ทำงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชน ผู้แทนราษฎร ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครองนักเรียน

4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียน ได้แก่ ผู้เรียนและนักแนะแนว การศึกษา

วิไลวรรณ เหมือนชาติ (2538) กล่าวว่า ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควร ประกอบด้วยบุคลากร 2 ฝ่าย คือ

1. บุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้บริหาร นักเรียน

2. บุคลากรภายนอกโรงเรียน ได้แก่

2.1 นักวิชาการ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขา อาจารย์จากวิทยาลัยครู หรือมหาวิทยาลัย

2.2 ตัวแทนประชากรในสังคม ได้แก่ ผู้ประสบความสำเร็จในแต่ละสาขาอาชีพรวมทั้งผู้สนใจ

2.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรควรประกอบด้วย บุคลากรภายในโรงเรียน เช่น นักเรียน ครู บุคลากร ภายนอกโรงเรียน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร นักการศึกษาในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน

โบแชมป์ (Beauchamp, 1981) มีความเห็นว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรควรประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม นักวิจัยทางด้านหลักสูตร ครูผู้สอน ศึกษาานิเทศก์ นักบริหารการศึกษา ตัวแทนประชาชนและนักเรียน

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาดังที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรประกอบด้วย

1. บุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน
2. บุคลากรภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ศึกษาานิเทศก์ นักพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการ นักบริหารการศึกษา นักการศึกษาในชุมชน บุคลากรจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ประชาชนทั่วไป วิทยากรท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน

บทบาทของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974) ได้กล่าวว่า ควรให้โอกาสนักเรียนแสดงความคิดเห็น และให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการเรียน

อาร์มณ เพชรชื่น (ม.ป.ป.) กล่าวว่า นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้โดยการให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และให้สัมภาษณ์ ศึกษาชุมชน วางแผนการเรียน และประเมินผลการเรียนร่วมกับครู

กรมวิชาการ (2536) มีความเห็นว่า ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่มีโอกาสร่วมปฏิบัติงานในขณะทำงานพัฒนาหลักสูตรก็ตาม แต่ผลทางด้านความคิดและการปฏิบัติของนักเรียนก็ได้มีบทบาทที่สำคัญในทางอ้อมที่ส่งผลมาให้คณะทำงานพัฒนาหลักสูตรต้องนำไปพิจารณาพบว่าตัวหลักสูตร ที่ใช้อยู่ก็ดี กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่ดีมีข้อดี ข้อด้อย ตรงไหนและอย่างไร ดังนั้นข้อมูลต่าง ๆ จากตัวผู้เรียนจึงมีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรด้วย

บทบาทของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามความคิดเห็นของนักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้โดยการให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการตอบแบบสอบถาม และให้สัมภาษณ์ นอกจากนั้นนักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชนเพื่อค้นหาความต้องการจำเป็นที่ยังไม่มีในหลักสูตร ซึ่งการมีส่วนร่วมของนักเรียนดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ด้วยทั้งนี้เพราะผู้เรียนหรือนักเรียนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากหลักสูตร และหลักสูตรที่ดีจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นนักเรียนจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้

การประเมินหลักสูตร การประเมินหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามระยะเวลา จุดมุ่งหมายของการประเมินได้ดังนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2528 หน้า 95 อ้างถึงใน รัตนะ บัวสนธิ์, 2535)

1. การประเมินผลก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาที่หลักสูตรยังไม่ได้นำไปใช้ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตร ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เพื่อหาข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์อันจะนำไปสู่การปรับแก้ก่อนนำหลักสูตรไปใช้
2. การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร เพื่อเป็นการให้แน่ใจว่าหลักสูตรจะมีการดำเนินไปอย่างถูกต้อง จึงต้องมีการประเมินเป็นระยะ เพื่อดูความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตรและควบคุมแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในขณะที่ใช้หลักสูตร
3. การประเมินหลังการดำเนินการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อสรุปผลการใช้หลักสูตรว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรต่อไปในช่วงเวลาที่หลักสูตรได้นำไปใช้แล้ว

รูปแบบการประเมินหลักสูตร

1. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) เป็นรูปแบบที่เน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากหลักสูตร ในทัศนะของไทเลอร์นั้นถือว่ากระบวนการทางการศึกษามีจุดเน้นอยู่ 3 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสิทธิภาพการเรียนรู้ และสัมฤทธิ์ผลของการเรียน ไทเลอร์ได้จัดลำดับขั้นตอนในการเรียนการสอนและการประเมินหลักสูตรดังนี้
 - 1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ โดยวิเคราะห์ทรัพยากรของจุดมุ่งหมาย คือ ผู้เรียน สังคม เนื้อหาสาระ และขอบเขตของจุดมุ่งหมาย คือ จิตวิทยาการเรียนรู้และปรัชญาการศึกษาชีวิต
 - 1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่จะวัดภายหลังการจัดประสบการณ์
 - 1.3 กำหนดเนื้อหาสาระและประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
 - 1.4 เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามประสบการณ์ที่วางไว้จนสำเร็จ
 - 1.5 ประเมินผลโดยการตัดสินด้วยการวัดผลทางการศึกษาหรือการทดสอบสัมฤทธิ์ผลในการเรียน
 - 1.6 ถ้าไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ก็จะต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิก หรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น แต่ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมายก็อาจจะใช้ผลสะท้อนกลับของหลักสูตรนั้นเป็นข้อมูลในการกำหนดจุดมุ่งหมาย หรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณค่าของหลักสูตร

2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) รูปแบบการประเมินแบบนี้มีชื่อย่อว่า CIPP MODEL มีชื่อเต็มว่า Context-Input-Process-Product-Model ซึ่งรูปแบบที่เสนอโดยสตัฟเฟิลบีมและคณะ การประเมินหลักสูตร แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

2.1 การประเมินปัจจัยตัวป้อน (Context Evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลมากำหนด จุดมุ่งหมายเหนือจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมปัญหาและความ ต้องการต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไรจึงสนองต่อความต้องการและ แก้ปัญหาที่มีอยู่ ถ้ามีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่ง การประเมินนี้คือ การประเมินหลักสูตรในด้าน จุดมุ่งหมายเนื้อหาว่าสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือไม่

2.2 การประเมินปัจจัยตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการประเมินส่วนที่เกี่ยวข้อง กับหลักสูตร เช่น ผู้เรียน อุปกรณ์การสอน อาคารสถานที่ ฯลฯ ว่าตัวป้อนเหล่านี้ส่งผลต่อการ ใช้หลักสูตรหรือไม่

2.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินในขั้นปฏิบัติ การเพื่อตรวจสอบกิจกรรม กระบวนการต่าง ๆ ของหลักสูตรมีข้อบกพร่องหรือไม่ เช่น เรื่อง การสอน การบริหาร

2.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจาก การใช้หลักสูตรนั้น ประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรโดยตรวจสอบผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพียงใด

รูปแบบการประเมินหลักสูตรนี้ ถ้าในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ให้ประเมินดูจากสภาพที่เป็นอยู่หรือผลการปฏิบัติว่าสอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งทำให้เห็นว่าส่วนใดของหลักสูตรใช้ได้ ส่วนใดมีข้อบกพร่อง

3. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ สเตค (Stake, 1976 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) เป็นรูปแบบการประเมินที่ยืดหยุ่นและเป็นหลัก การประเมินของสเตค เป็นการบรรยายและตัดสินคุณค่าหลักสูตร โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตัดสิน คุณค่า สเตคมีความเชื่อว่าผลสำเร็จของหลักสูตรไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้เรียนจะสามารถบรรลุจุดประสงค์ ที่ตั้งไว้หรือไม่เท่านั้น อาจมาจากองค์ประกอบด้านเวลาที่จัดไว้ไม่เหมาะสมเป็นต้น สเตคจึงวาง แนวทางการประเมินไว้ดังนี้

3.1 สิ่งที่มา ก่อน (Antecedents) หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดผลจากหลักสูตร เช่น บุคลิกและนิสัยของครูและนักเรียน เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ การจัดโรงเรียน ในลักษณะชุมชน

3.2 ด้านกระบวนการเรียนการสอน (Transactions) หมายถึงปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ครูกับผู้ปกครอง เป็นต้น

3.3 ด้านผลผลิต (Outcomes) ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคตินักเรียน ทักษะของนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นกับครู ผลที่เกิดขึ้นกับสถาบัน

4. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Scriven, 1969 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) เป็นผู้คิดค้นคิดในรูปแบบการประเมินโดยไม่ยึดเป้าหมาย สคริฟเวนได้เสนอว่า ผู้ประเมินควรประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ สังเกตพฤติกรรมและสภาพการณ์รวมทั้งผลต่าง ๆ ที่จะได้รับ ผู้ประเมินจะมีความเป็นอิสระในการเก็บข้อมูลทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตได้ ผู้ประเมินอาจพบว่ามีข้อสังเกตอีกมากมาย นอกเหนือจากจุดประสงค์ที่วางไว้ในหลักสูตรและข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเป็นข้อมูลลักษณะเชิงคุณภาพ แต่อย่างไรก็ตาม สคริฟเวนไม่ได้บอกวิธีการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร มีแต่ภาพรวม ๆ เท่านั้น

5. รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุยซองค์ (Puissance Measure อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) เป็นวิธีที่ใช้ในการตรวจสอบว่าเอกสารหลักสูตรและการสอนที่พัฒนาขึ้นมา ก่อนนำไปใช้จริง มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด วิธีการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุยซองค์นี้ เหมาะกับการประเมิน หลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่ ๆ เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรแบบหนึ่งทีวิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วน ของหลักสูตรคือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน โดยใช้ตารางการวิเคราะห์ปุยซองค์ แล้วใช้สูตรปุยซองค์ในการคิดคำนวณ เมื่อได้ตัวเลขหรือผลจากการคำนวณก็นำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ระดับใด การประเมินค่าหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุยซองค์ เป็นการนำหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้ มาสร้างเป็นตารางวิเคราะห์ปุยซองค์ รูปแบบการเรียนรู้ทั้งหมดมี 8 ประเภท แต่ได้รับการดัดแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเพียง 6 ประเภท จะเป็นความรู้ที่เรียงจากง่ายไปหายาก ดังนี้

1. ความรู้แบบถูกใจ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถทำอะไร ได้เป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องและระดับความยากสูงขึ้นตามลำดับ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1)
2. ความรู้แบบเชื่อมโยงโดยใช้คำพูด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน มาอธิบายความเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของความรู้ในแต่ละขั้นตอนด้วยคำพูดได้ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2)
3. ความรู้แบบผสมผสาน เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ที่เคยเรียนมา (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3)

4. ความรู้แบบแนวคิด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนนำความรู้แบบผสมผสานมาทำให้เกิดแนวคิดหรือสามารถชี้ประเด็นหรือระบุสาระสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4)

5. ความรู้แบบหลักการ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานแนวคิดหลายๆ แนวเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นหลักการใหม่ๆ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5)

6. ความรู้แบบแก้ปัญหา เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้มีการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 6)

สำหรับประเภทของพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้นั้นได้กำหนดไว้เป็น 9 ชนิด ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ เรียงลำดับจากพฤติกรรมที่ง่ายไปหายาก ดังนี้

ระดับที่ 1 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ง่ายที่สุด ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน ดังนี้

1. การบอกชื่อหรือชี้ หรือชี้เพื่อแสดงถึงความสามารถที่จำสิ่งที่เรียนได้ เช่น การเรียกชื่อสิ่งของได้ ครูชี้ได้แล้วเด็กบอกชื่อได้
2. การเลือกหรือการบอกลักษณะ บอกลักษณะของสิ่งของ เช่น บอกลักษณะของกลองยาวได้
3. การบอกกฎเกณฑ์ บอกกฎเกณฑ์ที่ท่องไว้ได้ เช่น บอกจังหวะการตีกลองยาวประกอบท่ารำได้

ระดับที่ 2 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าระดับ 1 ประกอบด้วยพฤติกรรม 2 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน ดังนี้

1. การจัดลำดับ เรียงลำดับสิ่งต่างๆ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง เช่น การเรียงลำดับขั้นตอนการกรีดยางได้
2. การสาธิต แสดงวิธีการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถูกต้องตามหลักขั้นตอน เช่น การสาธิตท่าทางกรีดยางได้

ระดับที่ 3 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าทุกระดับ ประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน ดังนี้

1. การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา สามารถสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ เช่น การสร้างรูปแบบการกำหนดวัดอุปประสงค์
2. การอธิบายหรือการบรรยาย สามารถอธิบายหรือบรรยายสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถูกต้องตามกำหนด เช่น อธิบายท่าทางที่แสดงได้

3. การจำแนกหรือแยกแยะ สามารถจำแนกแยกแยะประเภทของสิ่งของได้
4. การประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ การเรียนรู้กฎเกณฑ์แล้วนำไปประยุกต์ใช้ เช่น การนำความรู้ไปออกแบบทำร้านๆ

จากการศึกษาลักษณะและรูปแบบการประเมินหลักสูตรของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปูยซองค์ (Puissance Measure) เป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรีสาระนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง “ระบำกริดยาง” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง เนื่องจากเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นการตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรโดยวิธีการวิเคราะห์แบบปูยซองค์

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบของหลักสูตร คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตรมาวิเคราะห์ว่าในแต่ละข้อขององค์ประกอบเป็นความรู้แบบใด และพฤติกรรมการเรียนรู้นั้นอยู่ในลำดับหรือขั้นไหน

ขั้นที่ 2 นำจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลที่วิเคราะห์แล้วมาใส่ในตารางวิเคราะห์แบบปูยซองค์

ขั้นที่ 3 คำนวณหาค่าน้ำหนักคะแนนในแต่ละช่องตารางวิเคราะห์ ใช้สูตรดังนี้

$$\text{น้ำหนักของแต่ละข้อ} = \text{น้ำหนักของแบบการเรียนรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรมการเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในช่องนั้น}$$

ขั้นที่ 4 ใช้สูตรปูยซองค์เพื่อคำนวณหาคุณค่าคุณภาพของหลักสูตร ใช้ตัวอักษรย่อว่า P.M. แทนคำว่า คุณภาพหลักสูตร

$$P.M. = \frac{\text{ผลบวกของน้ำหนักคะแนนทุกข้อ}}{\text{จำนวนข้อที่นำมาวิเคราะห์}}$$

ขั้นที่ 5 นำผลที่คำนวณได้มาแปลผลโดยมีเกณฑ์ที่ใช้แปลผล คือ

ค่า P.M. ตั้งแต่ 1 – 3.99	หมายถึง	หลักสูตรมีคุณภาพต่ำหรือควรแก้ไข
ค่า P.M. ตั้งแต่ 4 – 9.99	หมายถึง	หลักสูตรมีคุณภาพปานกลางใช้ได้
ค่า P.M. ตั้งแต่ 10 – 18	หมายถึง	หลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก

จากการศึกษาลักษณะและรูปแบบการประเมินหลักสูตรของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุยซองค์ (Puisseance Measure) เป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรบูรณาการสาระคนตรีสาระนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง “ระบำกริดยาง” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง เนื่องจากเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นการตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรโดยวิธีการวิเคราะห์แบบปุยซองค์

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบของหลักสูตร คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตรมาวิเคราะห์ว่าในแต่ละข้อขององค์ประกอบเป็นความรู้แบบใด และพฤติกรรมการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับลำดับหรือขั้นไหน

ขั้นที่ 2 นำจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลที่วิเคราะห์แล้วมาใส่ในตารางวิเคราะห์แบบปุยซองค์

ขั้นที่ 3 คำนวณหาค่าน้ำหนักคะแนนในแต่ละช่องตารางวิเคราะห์ ใช้สูตรดังนี้

$$\text{น้ำหนักของแต่ละข้อ} = \text{น้ำหนักของแบบการเรียนรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรมการเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในช่องนั้น}$$

ขั้นที่ 4 ใช้สูตรปุยซองค์เพื่อคำนวณหาคุณค่าคุณภาพของหลักสูตร ใช้ตัวอักษรย่อว่า P.M. แทนคำว่า คุณภาพหลักสูตร

$$P.M. = \frac{\text{ผลบวกของน้ำหนักคะแนนทุกข้อ}}{\text{จำนวนข้อที่นำมาวิเคราะห์}}$$

ขั้นที่ 5 นำผลที่คำนวณได้มาแปลผลโดยมีเกณฑ์ที่ใช้แปลผล คือ

ค่า P.M. ตั้งแต่ 1 – 3.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพต่ำหรือควรแก้ไข

ค่า P.M. ตั้งแต่ 4 – 9.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพปานกลางใช้ได้

ค่า P.M. ตั้งแต่ 10 – 18 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก

เนื่องจากการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุยซองค์ (Puisseance Measure)

การแสวงหาความรู้ด้วย ไม่ใช่เน้นแต่เพียงองค์ความรู้หรือพุทธิพิสัยเพียงอย่างเดียว อันที่จริง การทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งขึ้นเสียก่อนที่จะได้ลงมือศึกษานั้น นับได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งสำหรับจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งแก่ผู้สอนและผู้เรียน

3. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ ความสัมพันธ์ของบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำในข้อนี้ก็มีนัยแห่งความสำคัญและความสัมพันธ์เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้อที่สอง เพียงแต่เปลี่ยน จิตพิสัย เป็น ทักษะพิสัย

4. เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่เรียนรู้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือการตระหนักถึงความสำคัญแห่งคุณภาพชีวิตของผู้เรียนว่าเมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว สิ่งที่เรียนที่สอนในห้องเรียนจะต้องมีความหมายและมีคุณค่าต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

5. เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ เจตคติและการกระทำ ที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง ตอบสนองต่อคุณค่าในการดำรงชีวิตของผู้เรียนแต่ละคน การบูรณาการความรู้ของวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อตอบสนองความต้องการหรือเพื่อการตอบปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ จึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ควรกระทำในขั้นตอนของการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง (อรทัย มูลคำ และคณะ, 2544, หน้า 10 – 12)

ประเภทของการบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน

การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนแบ่งออกเป็นสองแบบคือ

1. แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ได้แก่ การสร้างหัวเรื่อง (Theme) ขึ้นมาแล้วนำความรู้จากวิชาต่างๆ มาโยงสัมพันธ์กับหัวเรื่อง ซึ่งบางครั้งเราก็อาจจะเรียกวิธีบูรณาการแบบนี้ได้ว่า สหวิทยาการแบบมีหัวข้อหรือบูรณาการที่เน้นการนำไปใช้เป็นหลัก

2. แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) ได้แก่ การนำเรื่องที่ความต้องการจะจัดให้เกิดบูรณาการเข้าไปสอดแทรกไว้ในวิชาต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งก็อาจเรียกวิธีบูรณาการแบบนี้ว่าการบูรณาการที่เน้นเนื้อหารายวิชาเป็นหลัก

ไม่ว่าจะเป็นการบูรณาการแบบใดก็ตาม ในการจัดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญห้าประการประกอบไปด้วยเสมอไป ซึ่งได้แก่

1. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น

ด้วยตนเอง

3. จัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ตรงกับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล และส่งเสริมให้มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงจนเกิดความสามารถและทักษะที่ติดเป็นนิสัย

4. จัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกลึกซึ้งคิดกล้าทำ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งของตนเองต่อสาธารณชนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อสร้างเสริมความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

5. เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรม ที่ถูกต้องดีงาม ให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะความถูกต้องดีงามและความเหมาะสมได้ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยเหตุผล มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาและสามัคคี (อรทัย มูลคำและคณะ, 2544, หน้า 13)

สาระที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตร

ความรู้เกี่ยวกับกลองยาว กลองยาวเป็นศิลปะการละเล่นพื้นเมืองของภาคกลาง การเล่นกลองยาวหรือเถิงหรือเหิงบ้องกลองยาว เข้าใจกันว่าคนไทยในสมัยธนบุรีได้จดจำมาเล่น โดยเลียนแบบทหารพม่าที่เล่นกลองยาว เมื่อเวลาพวกเขาพักรบ นอกจากนี้ก็มีผู้เล่าว่าการเล่นเหิงบ้องกลองยาวเพิ่งเข้ามาในเมืองไทยเมื่อรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง โดยมีชาวพม่าพวกหนึ่งเข้ามาในรัชกาลนั้น และคงจะได้นำวิธีการเล่นกลองยาวเข้ามาเผยแพร่ จนเป็นบทร้องกรวารายกทัพพม่าในการแสดงละคร เรื่อง พระอภัยมณีตอน เก้าทัพ ซึ่งนิยมเล่นกันมาแต่ก่อน และอาจถือได้ว่าเป็นตำนานของกลองยาวก็พอได้ บทร้องมีอยู่ว่า

ทุงเล ทุงเล	ทีนี้จะเห่พม่าใหม่
ตกมาอยู่เมืองไทย	มาเป็นผู้ใหญ่ตีกลองยาว
ตีว่องตีไวได้จังหวะ	ทีนี้จะกะเป็นเพลงกราว
เลื่องชื่อลือฉาว	ตีกลองยาวสลัดไค

เมื่อชาวไทยเราเห็นเป็นการละเล่นที่สนุกและเล่นได้ง่าย ก็เลยนิยมเล่นกันแพร่หลายไปแทบทุกหัวบ้านหัวเมือง สืบมาจนทุกวันนี้ กลองยาวที่เล่นกันในวงหนึ่งๆ มีเล่นกันหลายลูก มีสายสะพายฉวิงบ่าของผู้ตี ลักษณะของกลองยาวจึงด้วยหนังหน้าเดียว อีกข้างหนึ่งเป็นหางยาวบานปลายเหมือนกับกลองยาวของเขียงใหม่ แต่กลองเขียงใหม่ยาวถึงประมาณ 2 วา ส่วนกลองยาวที่เล่นนี้ ยาวเพียงประมาณ 3 ศอกเท่านั้น ทางภาคอีสานเรียกกลองชนิดนี้ว่า “กลองหาง”

สะพานเวียงป่าของผู้ตี ลักษณะของกลองยาวซึ่งด้วยหนังหน้าเดียว อีกข้างหนึ่งเป็นหางยาวบาน ปลายเหมือนกับกลองยาวของเชียงใหม่ แต่กลองเชียงใหม่ยาวถึงประมาณ 2 วา ส่วนกลองยาวที่เล่นนี้ ยาวเพียงประมาณ 3 คอกเท่านั้น ทางภาคอีสานเรียกกลองชนิดนี้ว่า “กลองหาง” กลองยาวแบบนี้ของพม่าเรียกว่า “โอสี” เนื่อร้องและทำนองเพลงบทนี้ ปัจจุบันก็ยังนิยมกันอยู่ อย่างแพร่หลายเพราะทำนองและจังหวะก็กึกกัสนุกสนานดี

คนไทยเราเป็นคนที่รักสนุก เมื่อเห็นการเล่นกลองยาวสนุกและง่ายก็นิยมเล่นกัน อย่างแพร่หลายและได้นำไปเล่นในงานเทศกาลต่างๆ เช่น ในงานตรุษสงกรานต์ หรืองานแห่แห่น ต่างๆ ซึ่งต้องการความครึกครื้นและมีขบวนเคลื่อนที่เป็นแถวยาว เช่นการแห่นาค แห่พระพุทธรูป และแห่กฐิน เป็นต้น

การแต่งกายของพวกที่เล่นเถิดเทิง แต่งตัวเลียนแบบเครื่องแต่งกายของพม่าทุกคน คือ ใส่เสื้อแขนกว้างและยาวถึงข้อมือ นุ่งโสร่งตา มีผ้าสีกุศิรีระ แต่ถ้าไม่สะดวกก็แต่งกันตามสบายก็มี ผู้เล่นเถิดเทิงทุกคนล้วนมีอารมณ์สนุกสนาน เพราะเครื่องดนตรีล้วนเป็นเครื่องดนตรี ประกอบจังหวะที่ทำให้อารมณ์ดีกึกกัสนั่น จึงเล่นกันอย่างอิสระ ใครมีลวดลายในการแสดง อย่างไรก็นำออกมาอวดกันจนหมด

คำที่ใช้ร้องเดิมมีหลายแต่ที่ใช้ร้องขณะนี้มิได้อยู่ไม่ก็อย่างขบถอย่างมาให้ดูดังนี้

1. มาแล้วโหวย มาแล้ววา มาแต่ของเขา ของเราไม่มา ตะละล้า หรือมาแล้วโหวย มาแล้ววา มาแต่ป่อรอยดินโดโต
2. ด้อนเข้าไว้ ด้อนเข้าไว้ เอาไปบ้านเรา บ้านเราคนจนไม่มีคนหุงข้าว ตะละล้า หรือ ด้อนเข้าไว้ ด้อนเข้าไว้ ด้อนเข้าไว้เอาไปบ้านเรา พ่อแม่แม่ก็เฒ่าเอาไปหุงข้าวให้พวกเรากิน ตะละล้า
3. ใครมีมะกรูด มาแลกมะนาว ใครมีลูกสาวมาแลกลูกเขย เอาวะเอาเหวย ลูกเขย กลองยาวตะละล้า

แต่เนื่องจากคนไทยเรามีนิสัยเจ้าบทเจ้ากลอน จึงชักย้ายถ่ายเทการร้องให้แปลกออกไป หรือให้พิลึกพิลั่นเล่นตามอารมณ์

เครื่องดนตรีที่ใช้แสดง ประกอบด้วย กลองยาว ฉิ่ง ฉาบ กรับและโหม่ง

ลักษณะการตีกลองยาวและเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ

1. **เพ็ง** ตีริมกลอง ใช้แบมือตี ปลายนิ้วทั้งสี่ดีแล้วยกเบาๆ อย่างคดมือ
2. **บอม** กำมือ ตีลง ตรงกลางแล้วยก อย่างคด หันด้านฝ่ามือเข้าหาหน้ากลอง ตีพร้อมกรับ
3. **ปะ** ใช้แบมือตีกลองตรงกลางกองทั้งห้านิ้ว

เสียง นึ่ง ตี นึ่ง—นึ่ง พร้อม กรับ พร้อม เพ็ง

เสียงฉาบ ตีขัดกับจังหวะกรับ (พอสิ้นเสียงกรับจึงตีฉาบ) จะเป็นเสียงกรับ

แซ่, แซ่, แซ่—วับ

แซ่ ปล่อยฉาบเปิดนิ้วให้ฉาบกระทบกัน

วับ ปิดมือกดลงบนฉาบ (ชนิด อยู่โพธิ์, 2531, หน้า 120-124)

สำหรับของที่ใช้ให้วัฏฏกลองยาวนั้น จะประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ เทียน 1 เล่ม
ธูป 3 ดอก ดอกไม้ 3 สี เงินค่ากำนณ 6 สลึง 6 บาท หรือ 12 บาท เหล้าขาว 1 ขวด แก้ว 1 ใบ
น้ำสะอาด 1 ขัน เทียนน้ำมันต์ 1 เล่ม เพื่อทำน้ำมันต์ (ชนิตร์ ภูกาญจน์, 2544, หน้า 195)

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปะที่ให้ความบันเทิงใจด้วยการร่ำร้องทำเพลง มีลักษณะการแสดงที่อ่อนช้อยงดงาม ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติอย่างหนึ่ง
นาฏศิลป์ไทยมีการรักษาสืบเนื่องมาแต่โบราณ จนเป็นแบบแผน และในบางส่วนถึงแม้ว่าจะเป็นแบบแผนมาจากต่างชาติ ก็ได้นำมาปรับปรุงให้เข้ากับหลักศิลปะและจารีตประเพณีของคนไทย
จนเป็นศิลปะแบบหนึ่งของชาติ ซึ่งมีชีวิตจิตใจของคนไทยบรรจุอยู่อย่างสมบูรณ์ นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะที่แสดงถึงจิตใจละเอียดอ่อนอันประณีตของคนไทย ดังนั้นนาฏศิลป์ไทยจึงเป็นสมบัติทางศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติไทยสืบมาจนถึงปัจจุบัน

ระบำ คือศิลปะการรำ ที่ผู้แสดง รำพร้อมกันเป็นหมู่ ไม่แสดงเป็นเรื่องราว มุ่งเน้นความสวยงามของลีลาท่าทาง เช่น ระบำปลา ระบำนกเข่า ระบำม้า เป็นต้น ถ้าเป็นชุดระบำที่มีศิลปะแบบไทยภาคเหนือ ก็จะเรียกว่า ฟ้อน เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนเงี้ยว เป็นต้น หรือถ้าเป็นศิลปะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็เรียกว่า เซิ้ง เช่น เซิ้งกระหัง เซิ้งกระติบ แต่บางครั้งถ้าลีลาอ่อนช้อย ก็เรียกว่า ฟ้อนเช่นกัน เช่น ฟ้อนภูไท (กรมวิชาการ, 2541, หน้า 3-4)

รำ คือศิลปะการแสดงท่าทางลีลาของผู้รำ การรำจะประกอบด้วย รำเดี่ยว รำคู่ เช่น รำนุชฉาย รำมโนราห์ รำอาวูธ รำดอกไม้เงินทอง เป็นต้น

เต้น คือศิลปะการแสดงที่เน้นการเต้นเป็นหลัก เช่น การเต้นตามจังหวะกราวต่างๆ หรือการแสดงที่ประกอบการแสดงโขน ที่เรียกว่า เต้นโขน

การแสดงทั้ง ระบำ รำ และเต้นนี้ เมื่อนำมาแสดงเป็นเรื่องราวขึ้น ก็จะมีรูปแบบของการแสดงโขนละครขึ้น โดยถ้านำมาแสดงเป็นเรื่องราวขึ้น ก็จะมีการแสดงละคร แต่การแสดงบางประเภท ก็มุ่งเน้นเกี่ยวกับการเต้นมาก และการแสดงที่สวมศีรษะ ก็จะเป็นการแสดงโขน ซึ่งตัวละครส่วนใหญ่จะประกอบด้วยยักษ์และลิง (กรมวิชาการ, 2541, หน้า 3-4)

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาท่าและนาฏศิลป์ ภาษาท่าเป็นการสื่อสารความหมายด้วยท่าทาง เป็นภาษาย่อยทอดด้วยความหมายแทนการใช้คำพูดหรือลักษณะท่าทางบุคลิกและอารมณ์ความรู้สึก

ในการสื่อสารหรือเรียกง่าย ๆ ว่า การส่งภาษานั้น มนุษย์เราใช้ภาษาพูด (Verbal Communication) เสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ความจริงเราส่งภาษาด้วยคำพูด ด้วยการเขียนเป็นตัวอักษรเป็นรูปภาพ เป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้มากมาย นอกจากภาษาพูดและภาษาเขียนที่ใช้อยู่เสมอแล้ว การสื่อสารความหมายและอารมณ์ความรู้สึกในชีวิตประจำวัน ยังใช้ภาษาท่าทางอีกด้วย ดังนั้นกิริยาท่าทางจึงนับเป็นภาษาส่วนหนึ่ง เช่นเดียวกับถ้อยคำที่เปล่งเสียงเป็นคำพูดออกมาทางปาก

ภาษานาฏศิลป์ การร่ายรำที่มนุษย์ได้ปรุงแต่งจากลีลาธรรมชาติให้สวยงามโดยมีดนตรีเป็นองค์ประกอบเรียกว่าภาษา นาฏศิลป์จึงเป็นศิลปะของการเอียงกรายร่ายรำ ที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์ขึ้นจากการเดินของตัวละคร ซึ่งเป็นกิริยาที่เป็นปกติวิสัยของมนุษย์ แต่ปรุงแต่งให้สวยงามการสื่อความหมายแทนคำพูด อารมณ์ความรู้สึก จะแสดงออกเป็นท่าทางนาฏศิลป์ได้ทั้งสิ้น และการประกอบกับการขับร้องและบรรเลงดนตรีแล้ว การเอียงกรายของตัวละครก็จะมีศิลปะงดงามตามหลักนาฏศิลป์ยิ่งขึ้น

การฝึกท่าทางนาฏศิลป์ เป็นการฝึกแสดงภาษาท่าทางนาฏศิลป์ เช่นเดียวกับการพูด การแสดงกิริยาอาการ โดยใช้อวัยวะส่วนอื่นแสดงแทนการเปล่งวาจา เช่น ถิ่นจะไป เขาจะมาก็จะสามารถรู้ภาษาและความหมาย อวัยวะส่วนอื่นเช่น ลำตัว มือ แขน เท้า ขา ไหล่ ลำคอ ใบหน้า และศีรษะก็เป็นเครื่องแสดงกิริยาท่าทางออกเป็นภาษาได้ นอกจากนั้นภาษาท่ายังแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ เช่น ความเศร้า การร้องไห้ ดีใจ โกรธ ก็จะสามารถแสดงด้วยลีลาท่าทางออกมาในลักษณะภาษาท่าได้ การแสดงบุคลิกของตัวละคร เช่นท่าทางองอาจผึ่งผาย ท่าทางหลุกหลิก กรุ่มกริม ขี้กลัวขี้อาย หรือลักษณะเฉพาะบางชาติบางภาษา เช่น ชาวจีน ชาวขว พม่า มอญ ลาว เขมร ก็จะมีบุคลิกที่แสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะซึ่งเรียกว่า ภาษาท่าทั้งสิ้น ในทางศิลปะทางนาฏกรรมจำเป็นต้องมุ่งให้เด่นและรำไฉ่งดงามและความเป็นสง่าที่เรียกกันว่า “สุนทรีรส” อีกด้วย เพราะความงดงามหรือสุนทรีรส เป็นหลักสำคัญของศิลปะ ถ้าประดิษฐ์คิดแปลงใหม่ ทำเด่น รำของโขนและละครรำของไทยเราก็น่าทำเด่นอันเป็นศิลปะบางชนิดของชาติอื่นที่ดี เป็นการประดิษฐ์โดยอาศัยหลักความงามของศิลปะดังกล่าวนี้ ซึ่งเป็นการส่งภาษาโดยเฉพาะของมัน อย่างที่เรียกว่า นาฏภาษาหรือนาฏนาฏศิลป์ กล่าวคือ Dance-Language ทุกท่าจึงมีความหมายแสดงออกมาเช่นเดียวกับ คำพูดที่เราได้ยินได้ฟังด้วยหูของเรา แต่เป็นคำพูดที่พูดด้วย มือ แขน เท้า ลำตัว ใบหน้า และศีรษะ เป็นต้น มิใช่ด้วยอวัยวะเครื่องเปล่งเสียง เช่น ปาก

และถิ่น ด้วยเหตุนี้ การดูโขนจึงอยู่ที่ดู “ท่าเต้น ท่ารำ” เพราะท่าเต้นท่ารำนั้นเป็นคำพูดของโขน โขนจึงพูดด้วยท่าเต้นท่ารำ ท่าทำบท ซึ่งเป็นภาษาท่า อันเป็นนาฏภาษาหรือภาษานาฏศิลป์ของการแสดงศิลปะชนิดนี้ (ธนิต อยู่โพธิ์, 2531, หน้า 151)

ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นการแสดงท่าทางการรำให้สอดคล้องกับท่วงและการบรรเลงดนตรี การแสดงท่าทางรำของนาฏศิลป์ไทย เป็นการตกแต่งและปรับปรุงขึ้นจากธรรมชาติ เช่นเดียวกับศิลปะสาขาอื่น ๆ แต่การรำรำเป็นศิลปะของการเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งมี พื้นฐานมาจากกิริยาเคลื่อนไหวของมนุษย์ แสดงออกเพื่อสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจแทนคำพูด ซึ่ง ธนิต อยู่โพธิ์ (2515, หน้า 14 – 15) กล่าวไว้ในเอกสารการบรรยาย เรื่อง วัฒนธรรมทางการละครไทย ณ ห้องประชุมสถานสอนภาษา เอ.ยู.เอ. เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2514 ว่า การฟ้อนรำหรือนาฏศิลป์ ได้เลือกคัดจัดเอามาประดิษฐ์ขึ้นเป็นท่าฟ้อนรำท่าทางบางอย่างก็เอามาจากกิริยาท่าทางของมนุษย์ จากคำกล่าวนี้ จึงเป็นสิ่งที่อาจเชื่อได้ว่า ท่ารำเริ่มด้วยการแสดงออกทางอารมณ์ของมนุษย์ เช่น กิริยาเมื่อมีอารมณ์โกรธ ขณะรื่นเริงบันเทิงใจ ความพึงพอใจ เป็นต้น จากนั้นการแสดงออกก็จะพยายามดัดแปลงท่าทางของมนุษย์ สัตว์ ตลอดจนการเคลื่อนไหวของธรรมชาติออกมาเป็นท่าทาง และต่อมาจึงประดิษฐ์ให้ดูสวยงามยิ่งขึ้น ความสวยงามและประณีตนี้ ถือว่าเป็นลีลาการรำรำ ซึ่งอาจมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ ซึ่งท่าทางการรำรำนี้ ถึงบางอย่างจะนำมาจากสิ่งธรรมชาติ เช่น ท่าฟ้อนหาง กวางเดินคอง หงส์กลืนลา และท่าฟ้อนรำบางอย่างก็นำมาจากสิ่งธรรมชาติ เช่น ลมพัดยอดดอย บัวชูฝัก พระจันทร์ทรงกลด ในบางท่าก็เรียนท่าศิลปะของต่างชาติมาเป็นแบบไทย เราก็ได้ประดิษฐ์ดัดแปลงให้เข้ากับหลักแห่งความเชื่อถือ ประกอบด้วย จาริตประเพณี และชีวิตประจำวันของชาวไทย แล้วถือกันเป็นแบบฉบับสืบมา

รวมความว่า ท่ารำต่าง ๆ ของนาฏศิลป์ไทยมาจากอากัปกิริยาของสามัญชน แต่การเกิดท่ารำขึ้นนั้น น่าจะมาจากการปรับและกำหนดจังหวะให้พร้อมเพรียง แล้วบัญญัติจัดระเบียบเรียบเรียงทำให้ดำเนินไปโดยลำดับ ทำนาฏศิลป์ในบางท่า แม้จะดูห่างไกลไปจากกิริยาท่าทางและสิ่งธรรมชาติจริง ๆ ไปบ้าง ก็เพราะการประดิษฐ์ท่ารำมิได้นำมาตรง ๆ หากแต่ได้เลียนแบบมาแล้ว ประดิษฐ์ดัดแปลงให้เป็นศิลปะที่งดงามขึ้น และแยกลักษณะของท่าทาง ให้เป็นไปตามลักษณะของตัวละคร เช่น พระ (ชาย) นาง (หญิง) ยักษ์และลิง

องค์ประกอบของทำนาฏศิลป์ไทยพื้นฐาน นาฏศิลป์ไทยในระดับประถมศึกษา เป็นการฝึกให้มีความเข้าใจในส่วนที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยและได้แสดงออกด้วยท่าทาง ให้เกิดความหมายและแสดงออกด้วยความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินใจ โดยให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของเด็กในระดับประถมศึกษา

ลักษณะการเคลื่อนไหวแบบนาฏศิลป์ไทย โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้ คือ

1. ลักษณะการทำท่าเลียนแบบ เช่น การเลียนแบบจากธรรมชาติและสัตว์ การเลียนแบบบุคลิกลักษณะของตัวละคร เช่น เจ้าเงาะในละครเรื่องสังข์ทอง กษัตริย์ต่างเมือง หรือชาวต่างชาติต่างๆ

2. ลักษณะการประดิษฐ์ ทำให้เป็นแบบแผนของท่าทางที่สวยงาม และเป็นที่ยอมรับของประชาชน เช่น ลักษณะการรำรำเบื้องต้น (นาฏยศัพท์) ลักษณะการประดิษฐ์ท่าที่สวยงาม แต่ไม่ได้สื่อความหมาย

3. ลักษณะการใช้ท่าทางตามแบบแผนที่ประดิษฐ์ขึ้น และสามารถสื่อความหมาย

การเคลื่อนไหวทางนาฏศิลป์ด้วยการเลียนแบบ การแสดงท่าเลียนแบบทางนาฏศิลป์ เป็นการแสดงออกเพื่อบอกความหมายด้วยภาษาท่าทาง เพื่อสร้างความเข้าใจ เช่น การเลียนแบบสัตว์ต่างๆ เช่น ทานกบดิน ท่าม้ากระโดด ท่าปลาวายน้ำ หรือการเลียนแบบลักษณะตัวละครที่เรียกว่าภาษาท่าทาง

ลักษณะการรำเบื้องต้น (นาฏยศัพท์) นาฏยศัพท์ คือ คำที่ใช้ในวงการนาฏศิลป์ไทย สามารถสื่อความหมายกันได้ทุกฝ่ายใน การแสดง เช่น จีบ ทราย ประ ออกฉลาก ลอยสูง สามเส้า ทรงตัว หย่อง ตะลิกตั้ง ก้นวง ฉายศร ฉายพระขรรค์ เป็นต้น นาฏยศัพท์ในวงการนาฏศิลป์ไทยมีมากและบางคำก็รู้กันเฉพาะตัวละคร พวกเดียวกันเท่านั้น เช่น ในพวกมนุษย์ (พระ นาง) ยักษ์ และลิง การเรียนรู้นาฏยศัพท์ ต้องอาศัยการเรียนรู้โดยการปฏิบัติประกอบด้วย จึงได้ผลดีที่สุด ในหลักสูตรประถมศึกษา มีให้ฝึกปฏิบัติ เรียกว่า ลักษณะการรำเบื้องต้น ที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ทำนาฏศิลป์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาดังต่อไปนี้

1. การใช้มือและแขน

1.1 จีบ เป็นอาการของมือโดยการใช้นิ้วหัวแม่มือบรรจบกันที่ข้อหนึ่งของนิ้วชี้ ส่วนนิ้วที่เหลือทั้งสามเหยียดตรง และกรีดออกไปเป็นเหมือนรูปพัด การจีบมีหลักว่า ต้องหักข้อมือเข้าหาลำแขนเสมอ โดยหลักการใหญ่ๆ จีบมี 2 อย่าง คือ จีบหงายและจีบคว่ำ นอกจากนี้การเรียกชื่อก็จะเรียกตามลักษณะและตำแหน่งที่นำจีบไปใช้ เช่น จีบปรกข้าง จีบปรกหน้า จีบหลัง จีบหล่อแก้ว และจีบมือกวาง เป็นต้น

1.2 ตั้งวง คือ อาการยกแขนให้ได้ส่วนโค้งสูง และมืองัดแบงทั้งสี่นิ้ว นิ้วหัวแม่มืองอเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย หักข้อมือเข้าหาลำแขนเสมอ วงต่างๆ จะเรียกตามตำแหน่งที่นำไปใช้ เช่น วงบน วงกลาง และวงล่าง เป็นต้น

1.3 ปาดมือ เป็นการเคลื่อนลำแขนเข้าออก และงออยู่ตลอดเวลา โดยใช้มือที่ตั้งวางล่างอยู่แล้ว พลิกตะแคงหงายเล็กน้อย แล้วคว่ำกดลงขนานกับพื้น ร่อนฝ่ามือไปข้างๆ ทางนิ้วก้อย แล้วกลับมาตั้งดังเดิม ในการปาดมือ ต้องใช้ไปพร้อมกับการทำจังหวะไหล่และเท้า

1.4 เดินมือ คือการเคลื่อนแขนและมือ ในบางลักษณะใช้เป็นการเชื่อมท่าหนึ่งไปยังอีกท่าหนึ่ง และในบางครั้งก็ใช้เปลี่ยนมือผลักดันเคลื่อนขึ้นหน้าที่ละครึ่ง เช่น มือทั้งสองจับ มือกวางเอามือขวาขึ้นหน้า แล้วชักมือขวาดอยลงมา เปลี่ยนเป็นเอามือซ้ายขึ้นหน้าไปข้าง แล้วชักมือซ้ายดอยลงมา สลับเปลี่ยนกันไปซ้ำๆ พร้อมกับการก้าวเท้า

1.5 ลักษณะการใช้นิ้ว มักใช้นิ้วชี้เหยียดตั้ง นิ้วที่เหลืออีก 4 นิ้ว กำหลวมๆ

1.6 ลักษณะการกำมือ ใช้ในบางโอกาส เช่น ท้าเด่นม้า หรือท่าแสดงความหมายเด็ดเดี่ยวมุ่งมั่น

2. การใช้ไหล่และลำตัว เป็นการเคลื่อนไหวส่วนของลำตัวในหลายลักษณะ เพื่อให้สอดคล้องกันกับท่ารำ เช่น การเอียงตัวและไหล่ การหมุนไหล่ การใช้ตัว ฯลฯ

3. การใช้เข้าและเท้า เป็นการใช้เข้าและเท้า เคลื่อนไหวในลักษณะการร่ายรำตามแบบที่กำหนดในส่วนนี้มักใช้สัมพันธ์กัน การใช้เข้า เช่น ยึด-ยุบเข้า ห่มเข้า ส่วนการใช้เท้า เช่น การยกเท้า การกระดก การจรด กระทุ้ง ถัด สะดุด และวางส้น เป็นต้น

การใช้เข้า เป็นการใช้เพื่อประกอบการรำให้มีจังหวะ และลีลาในการเคลื่อนไหวตัว ทำนำมาใช้มากในระดับประถมศึกษาคือ การยึด-ยุบเข้า การย่อเข้า และการห่มเข้า

การยึด-ยุบเข้า ใช้มากในขณะก้าวเท้าเดิน ซึ่งจะยึด-ยุบเข้า เพียงเบาๆ ถ้ายึด-ยุบเข้าขณะยืนก็จะทำให้น้ำหนักที่เข่ามากกว่า

การย่อเข้า มักใช้ขณะก้าวเท้าลงมา หรือการขึ้นรวมเท้า

การห่มเข้า จะใช้ในกรณีที่ยืนยกเท้าอยู่ เมื่อจะก้าวลงก็ต้องห่มเข้าลงก่อนแล้วจึงก้าวลง

ภาษาท่า การใช้ภาษาท่า เป็นการแสดงกิริยาอาการและความรู้สึกออกมาเป็นท่าทางเพื่อสื่อความหมายแทนคำพูด โดยสร้างและประดิษฐ์ขึ้นจากท่าทางธรรมชาติ การใช้ภาษาท่านี้ในวงการแสดงนาฏศิลป์ไทย เรียกว่า “การใช้บท” หรือ “การตีบท” การแสดงท่าทางนี้จะประดิษฐ์และกำหนดเป็นแบบแผนไว้เป็นแบบฉบับที่สวยงามด้วยความปราณีต โดยใช้ลักษณะการร่ายรำเบื้องต้นมาผสมผสานจนเกิดเป็นความหมาย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการแสดงละครและโขน สำหรับระดับประถมศึกษามุ่งนำมาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสนใจการแสดงนาฏศิลป์ไทย และสามารถแสดงออกด้วยท่าทางที่ปราณีตสวยงาม แทนภาษาพูดและอารมณ์ความรู้สึก และเน้นให้นักเรียนเข้าใจในเบื้องต้นว่า ภาษาท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นมาจากท่าทางตามธรรมชาติหรือจินตนาการมาจากธรรมชาติ

กิริยาท่าทางต่าง ๆ ที่แสดงออกมาเป็นภาษาดังกล่าว อาจจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ท่าซึ่งใช้แทนคำพูด เช่น รับ ปฏิเสธ สั่ง เรียก เหล่านี้ เป็นต้น
2. ท่าซึ่งเป็นอิริยาบถและกิริยาอาการ เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน เคารพ และการกระทำอื่น ๆ
3. ท่าซึ่งแสดงถึงอารมณ์ภายใน ของคนเรามีอยู่อย่างไร เช่น รัก โกรธ ดีใจ เสียใจ โศกเศร้า ร่าเริง เป็นต้น

แต่ลักษณะของท่าที่ลองแยกออกให้เป็น 3 ประเภทดังกล่าวนี้ ก็มีหลักลม้าคาบเกี่ยวกันอยู่จะแยกให้เด็ดขาดลงไปทีเดียวหาได้ไม่ นอกจากนี้ยังมีท่าบางอย่างที่ได้นำลักษณะการรำเบี่ยงต้นมาผสมผสานให้เกิดความหมายได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ท่าสอศร้อยมาลา หมายถึง การร้อยดอกไม้ ท่าที่ประดิษฐ์จึงมีลักษณะคล้ายการถือเข็มร้อยดอกไม้ ท่าบัวชูฝัก ลักษณะของการยกมือข้างใดข้างหนึ่งระดับศีรษะแบฝ่ามือหงาย ซึ่งคล้ายกับการชูของฝักบัว มืออีกข้างจะตั้งวงล่างไว้ที่ชายพก ในอีกความหมายหนึ่งอาจสื่อความหมายว่า คำจูน ความยั่งยืน เพราะมือที่แบยกขึ้นมืออาการเหมือนการค้ำยันก็ได้ (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2541, หน้า 22-23, 31-32)

ความรู้เกี่ยวกับการกรีดยาง ยางพาราเป็นพืชที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน เริ่มจากการเดินทางไปพบทวีปอเมริกาของโคลัมบัส ในราวปี พุทธศักราช 2036 หรือเป็นเวลาประมาณ 509 ปีมาแล้ว ต่อมาภายหลังได้มีการสำรวจจากหลายคณะเดินทางไปพบเห็นชาวอินเดียนแดงซึ่งเป็นคนพื้นเมืองในอเมริกาใต้ นำลูกบอลยางเล็ก ๆ มาเล่นเกมและเห็นเป็นของแปลกที่มีวัตถุกระดอนแข็งขึ้นลงได้ ชาวอินเดียนแดงเรียกต้นยางว่า “คาอูท์ชุก” (Caoutchouc) แปลว่า “ต้นไม้ที่ร้องไห้” เพราะเมื่อต้นยางถูกของมีคมจะมีน้ำยางหยดไหลคล้ายหลังน้ำตา ชาวอินเดียนแดงนำยางมาทำของใช้ต่าง ๆ เช่น ขวดหรือภาชนะที่ทำจากยาง และรองเท้าที่ทำง่าย ๆ โดยใช้เท้าจุ่มลงในน้ำยางแล้วยกมาปล่อยให้แห้ง ทำหลาย ๆ ครั้งจะได้รองเท้าที่แบบสนิทเหมือนสวมถุงเท้า คณะนักสำรวจจากยุโรปเดินทางกลับได้มีผู้นำยางจากเมืองพารา (PARA) ซึ่งเป็นเมืองท่าแถบลุ่มน้ำอะเมซอนอเมริกาใต้ และเมื่อถึงยุโรปแล้วได้พบโดยบังเอิญว่า ถ้านำยางมาถูรอยดินสอจะลบรอยดินสอได้ ชื่อ “ยางพารา” (PARA RUBBER) จึงเป็นชื่อที่ติดปากคนทั่วไปตั้งแต่นั้นมา การค้นคว้าพัฒนายางทางอุตสาหกรรมในยุโรปขยายตัวอย่างรวดเร็ว เริ่มจากนำน้ำยางสดไปเคลือบผ้าทำผ้ายางกันฝนได้ นำไปผลิตทำที่รองรับความยืดหยุ่นของเครื่องยนต์ ใช้ทางการแพทย์ทำอุปกรณ์กีฬาและของเล่นต่าง ๆ แต่ที่สำคัญแล้วใช้เป็นปริมาณมากที่สุด คือใช้ในอุตสาหกรรมทำยางรถยนต์และใช้เทคโนโลยีสูงสุด ได้แก่ การทำล้อเครื่องบิน นอกจากนี้ยังใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ พวงโซฟา ที่นอนฟองน้ำ ทำให้เราได้นั่งได้นอนที่นุ่ม ๆ แสนสบาย ยางพาราจึงเป็นต้นไม้ที่สวรรค์ประทานมาเพื่อความผาสุกของมวลมนุษยชาติ

ยางพาราเข้าสู่ไทยประมาณปี พุทธศักราช 2442 พระยารัษฎานุประดิษฐ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรังได้นำยางพาราจากมาเลเซียเข้ามาปลูกที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรังเป็นแห่งแรก และต้นยางต้นดังกล่าวปัจจุบันก็ยังอยู่บนจากเริ่มปลูกครั้งแรกถึง พุทธศักราช 2546 ยางพาราไทยอายุครบ 104 ปี (<http://www.muanglung.com/yangpara.html>)

ยางมีคุณสมบัติพิเศษหลายอย่างที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ คือ มีความยืดหยุ่น (Elastic) กันน้ำได้ เป็นฉนวนกันไฟได้ เก็บและพองลมได้ดี ดังนั้นมนุษย์จึงยังต้องพึ่งยางต่อไปอีกนาน แม้ในปัจจุบันมนุษย์จะสามารถผลิตยางเทียมได้แล้วก็ตาม แต่คุณสมบัติบางอย่างที่ได้จากยางเทียมก็สู้ยางธรรมชาติไม่ได้ ต้นยางจัดเป็นไม้เนื้ออ่อนลำต้นประกอบด้วย ไม้เนื้อแข็ง เนื้อไม้ เยื่อเจริญ เปลือกอ่อน ท่อน้ำยาง เปลือกแข็ง เยื่อเปลือก เปลือกแห้ง ส่วนที่ให้น้ำยางของต้น คือ ท่อยาง อยู่ตรงบริเวณด้านในสุดของเปลือกแข็งต่อกับเปลือกอ่อน ท่อน้ำยางมีลักษณะวนจากล่างขึ้นบน โดยเวียนขึ้นทางขวา ไม่ใช่เป็นเส้นตรงดัง การกรีดยางจึงต้องเปิดแผลจากด้านซ้ายลงมาทางขวา เพราะจะทำให้ตัดท่อน้ำยางได้มากกว่า ลำต้นของต้นยางเมื่อไม่ได้ใช้เพื่อการกรีดยางแล้วยังสามารถนำไปทำเชือกกระดานได้ ใช้ทำเสาเรือนขนาดเล็กหรือเสาเข็มได้ ใช้ทำเฟอร์นิเจอร์และทำฟืนได้ ในปัจจุบันต้นยางที่หมดอายุแล้วจะมีราคาประมาณ 4,000 บาทต่อไร่ (<http://www.geocities.com/Nashville/Opry/3009/history/052.htm>)

การกรีดยาง ต้องยึดหลักที่ว่าเมื่อกรีดแล้วจะต้องได้น้ำยางมากที่สุดเปลือกเสียหายน้อยที่สุดกรีดแล้วต้องประหยัดค่าใช้จ่ายมากที่สุด

ขนาดของต้นยางที่พร้อมเปิดกรีดได้ ต้องมีเส้นรอบต้นไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร วัดที่ความสูงจากพื้นดิน 150 เซนติเมตร เปิดกรีดครั้งแรกเมื่อมีจำนวนต้นยางที่พร้อมเปิดกรีดในสวนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของต้นยางทั้งหมด

เวลาที่เหมาะสมในการกรีดยางควรเริ่มกรีดตั้งแต่เริ่มเช้าประมาณ 06.00 – 08.00 น. เพราะจะทำให้ปฏิบัติงานให้สะดวกเนื่องจากมองชัดเจนกว่ากลางคืนและผลผลิตที่ได้ใกล้เคียงกับการกรีดในตอนกลางวัน

ขนาดของงานกรีดยาง คนกรีดยางหนึ่งคนจะสามารถกรีดยางในสวนยางที่ปลูกในพื้นที่ราบตามระบบครึ่งลำต้นวันเว้นวัน ได้ประมาณ 400 – 450 ต้นต่อวัน

วิธีการกรีดยาง ควรกรีดยางโดยใช้วิธีกระตุกข้อมือหรือการชวยพร้อมกับย่อตัวและสลับเท้าไปตามรอยกรีดของต้นยาง อย่ากรีดโดยวิธีใช้ท่อนแขนล่างหรือกระชากเป็นอันขาด การกรีดโดยวิธีกระตุกข้อมือจะทำให้กรีดได้เร็ว ควบคุมการกรีดง่าย กรีดเปลือกได้บางแม้จะกรีดบาดเนื้อไม้ก็จะบาดเป็นแผลเล็ก ๆ เท่านั้น

ระบบการกรีดยาง เนื่องจากในระยะ 2 – 3 ปีแรกของการกรีดต้นยางยังอยู่ในระยะ

การเจริญเติบโตค่อนข้างสูง การกรีดขามากเกินไปจะทำให้ต้นยางชะงักการเจริญเติบโต ดังนั้นควรกรีดขในระบบครั้งต้นวันเว้นวัน โดยหยุดกรีดในช่วงผลัดใบ และไม่มีการกรีดขชดเชยเพื่อทดแทนวันที่ฝนตก จนกระทั่งปีที่ 4 ของการกรีดเป็นต้นไปจึงสามารถกรีดชดเชยได้ ระบบกรีดครั้งลำต้นวันเว้นวันนี้ใช้ได้กับยางเกือบทุกพันธุ์ยกเว้นบางพันธุ์ที่เป็นโรคเปลือกแห้งได้ง่ายเท่านั้น ที่ควรใช้ระบบกรีดครั้งลำต้นวันเว้นสองวัน

ข้อควรปฏิบัติในการกรีดขยาง

1. ควรกรีดขยางตอนเช้าหลังจากมีแสงสว่างแล้ว
2. กรีดขยางเฉพาะต้นที่ได้ขนาดแล้ว
3. รอยกรีดจะต้องเริ่มจากซ้ายบนลงมาขวาล่าง เอียงประมาณ 30 องศากับแนวระดับ
4. อย่ากรีดเปลือกหนาเพราะจะทำให้เปลือกงอกใหม่เสียหาย
5. อย่ากรีดเปลือกหนากายใน 1 เดือน
6. ไม่ควรกรีดให้เปลือกเปลือกเกิน 25 เซนติเมตร
7. หยุดกรีดเมื่อยางผลัดใบหรือเป็นโรคหน้ายางซึ่งเกิดจากเชื้อราหรือแผลจากการกรีดที่ลึกจนถึงแก่นของลำต้น
8. มีดกรีดขยางต้องคมอยู่เสมอ
9. การเปิดกรีดขยางหน้าที่สองและหน้าต่อไปให้เปิดกรีดที่ระดับความสูงจากพื้นดิน 150 เซนติเมตร

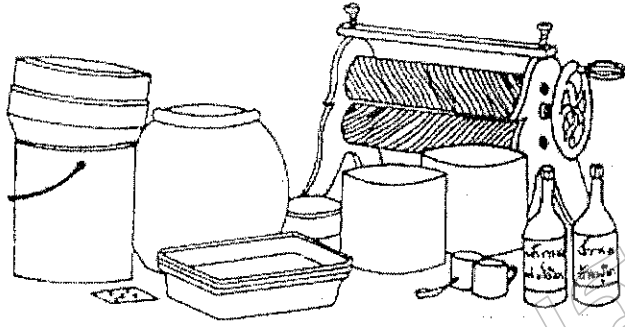
การกรีดขยางหน้าสูง หมายถึง การกรีดขยางบนหน้ายางเหนือหน้ากรีดปกติซึ่งเป็นส่วนที่ไม่เคยกรีดมาก่อน ต้นยางที่เหมาะสมที่จะทำการกรีดขยางหน้าสูงคือ ต้นยางก่อนโค่นซึ่งมีอายุมากหรือหน้ากรีดปกติเสียหาย โดยทั่วไปการกรีดขยางหน้าสูงจะต้องใช้สารเคมีเร่งน้ำยางควบคู่กันไป ด้วย เพื่อต้องการให้น้ำยางมากที่สุดก่อนจะโค่นยางเก่าเพื่อปลูกแทน 2-4 ปี โดยใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง อีเทรล 2.5 เปอร์เซนต์เป็นตัวเร่ง

อุปกรณ์สำหรับเปิดกรีด ได้แก่ แผ่นสังกะสียาว 40-45 เซนติเมตร เชือกยาว 50 เซนติเมตร ไม้แบบสำหรับเปิดกรีดสูง 150 เซนติเมตร ตะปู ถ่านหรือซออล์ก ใช้ขีดทำรอยบนต้นยาง รางหรือลัน ชั่วยรอน้ำยาง ลวดพุงกล้วย มีดกรีด

(<http://project.wanchana.com/yangpara/work-2/index.htm>)

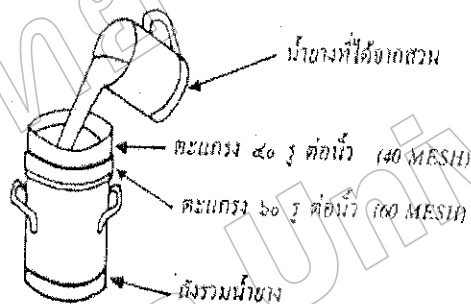
วิธีการทำยางแผ่นชั้นดี

1. เตรียมอุปกรณ์ในการทำยางแผ่นให้พร้อม และล้างให้สะอาด

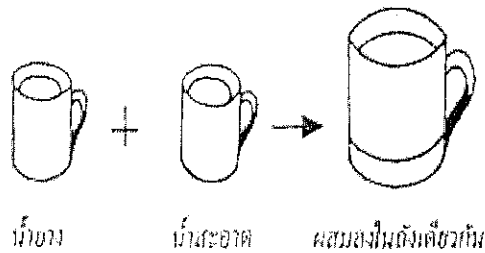
ภาพที่ 2 อุปกรณ์ในการทำยางแผ่น

2. กรองน้ำยางให้สะอาดด้วยตะแกรงกรองน้ำยาง

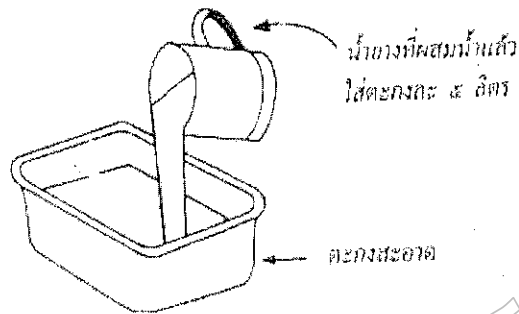
ภาพที่ 3 การกรองน้ำยางด้วยตะแกรงกรองน้ำยาง

3. เติมน้ำให้สะอาดผสมลงในน้ำยางที่กรองแล้ว 1 เท่าตัว คนให้เข้ากันเสมอ ในกรณีที่ใช้น้ำยางจากต้นยางที่เพิ่งเปิดกรีดใหม่ควรผสมน้ำยาง 3 ส่วน ต่อน้ำสะอาด 2 ส่วน

ภาพที่ 4 การเติมน้ำสะอาดผสมลงในน้ำยางที่กรองแล้ว

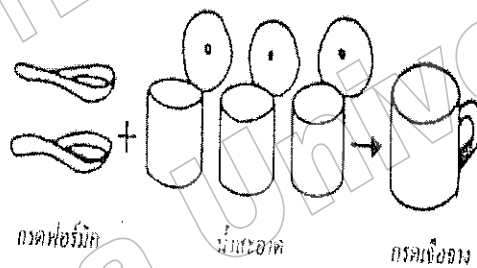
4. เทส่วนของน้ำยางและน้ำคั้มลงในตะก่งอะลูมิเนียมตะก่งละ 5 ลิตร

ภาพที่ 5 การเทน้ำยางที่ผสมน้ำคั้มลงในตะก่งอะลูมิเนียม

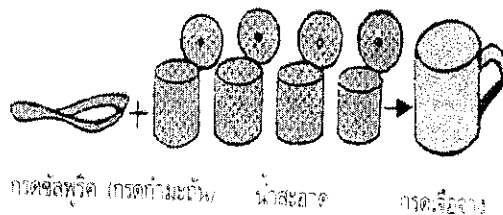
5. ผสมน้ำกรดให้เจือจาง โดยเทกรดลงในน้ำ ดังนี้

5.1 กรดฟอร์มิค ใช้ 2 ช้อนโต๊ะ ผสมน้ำ 3 กระป๋องนม หรือจะใช้ 1 ช้อนโต๊ะ ผสมน้ำ 1 กระป๋องนมก็ได้

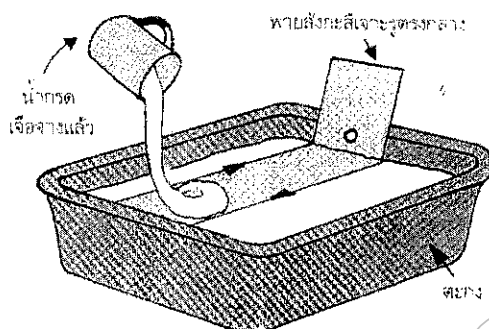
ภาพที่ 6 อัตราส่วนของการผสมกรดฟอร์มิค

5.2 กรดซัลฟูริก ใช้ 1 ช้อนโต๊ะ ผสมน้ำ 4 กระป๋องนม

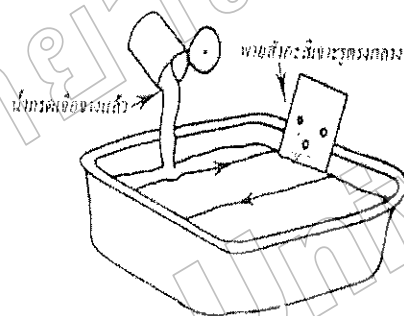
ภาพที่ 7 อัตราส่วนของการผสมกรดซัลฟูริก

6. นำน้ำกรดที่เจือจางแล้วนี้ 1 กระป๋องนมเทศมนในน้ำยาง 1 ตะก

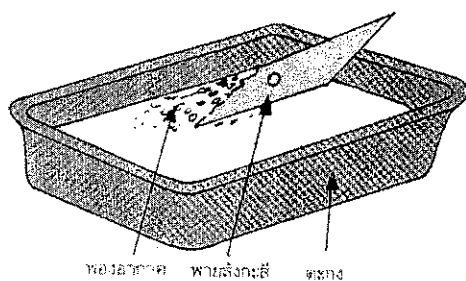
ภาพที่ 8 การเทน้ำกรดที่ผสมแล้วลงในตะกน้ำยาง

7. กวนน้ำยางในตะกให้น้ำกรดและน้ำยางเข้ากันอย่างทั่วถึง

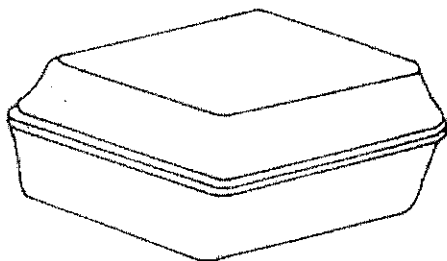
ภาพที่ 9 การกวนน้ำยางในตะก

8. ดักฟองอากาศที่เกิดขึ้นจากการกวนออกให้หมด

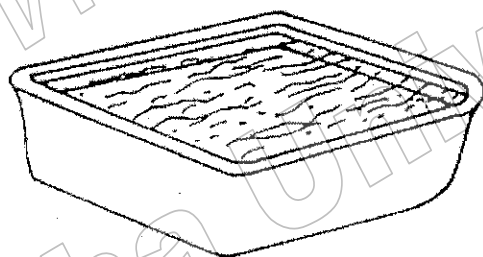
ภาพที่ 10 การดักฟองอากาศออก

9. ตั้งทิ้งไว้ให้ยางแข็งตัวประมาณ 30–40 นาที ระหว่างตั้งทิ้งไว้ ควรหาวัสดุปิดกันฝุ่นผงตกลงไปด้วย

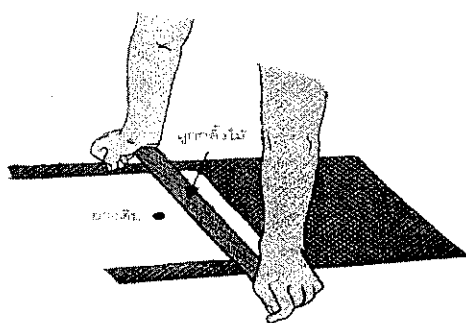
ภาพที่ 11 การปล่อยไว้ให้ยางแข็งตัว

10. เมื่อยางแข็งตัวดีแล้ว ก่อนนำมาวัดควรหล่อน้ำไว้ทุกตะก่งเพื่อความสะดวกในการเทยางออกจากตะก่ง

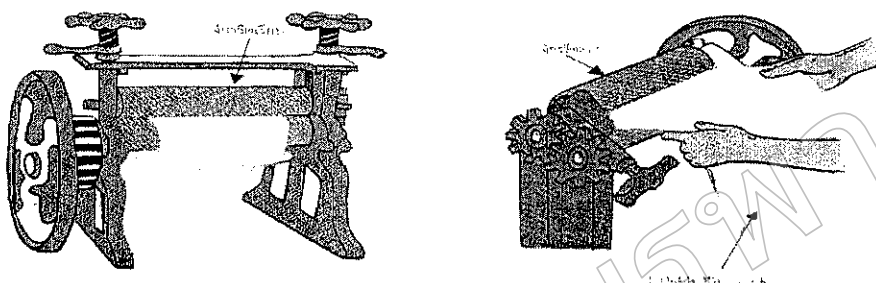
ภาพที่ 12 การหล่อน้ำในตะก่งก่อนเทยางออกจากตะก่ง

11. วัดยางบนแท่นยางที่สะอาด ให้ยางมีความหนาประมาณ 1 เซนติเมตร

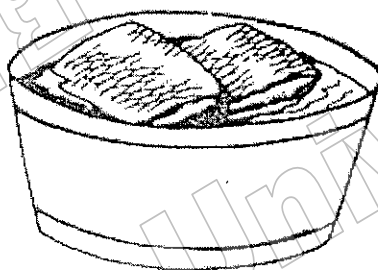
ภาพที่ 13 การวัดยางบนแท่นยาง

12. รีดยางด้วยจักรรีดเรียบ 2-3 ครั้ง จนได้แผ่นยางหนาประมาณ 3-4 มิลลิเมตร
แล้วนำไปรีดด้วยจักรรีดดอก 1 ครั้ง จะได้ยางแผ่นหนาประมาณ 2-3 มิลลิเมตร

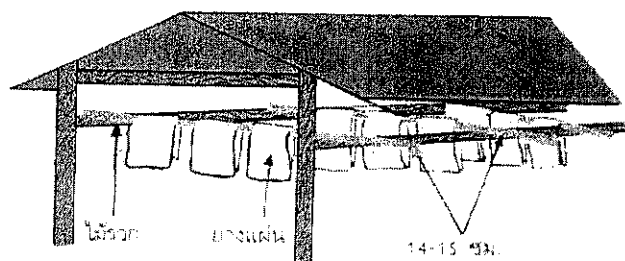
ภาพที่ 14 การรีดยางด้วยจักรรีดเรียบและจักรรีดดอก

13. ยางแผ่นที่รีดเรียบ ต้องล้างน้ำสะอาดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อล้างเอาน้ำกรดออกให้หมด

ภาพที่ 15 การล้างยางแผ่นที่รีดเพื่อเอาน้ำกรดออกให้หมด

14. นำยางแผ่นไปผึ่งบนราวที่สะอาดในที่ร่ม ซึ่งมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก

ภาพที่ 16 การตากยางแผ่นบนราว

(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2536)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ ศิริชัย อนันตผล (2534) ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่า ด้านการศึกษาหลักสูตรแม่บท ครูได้รับการแนะนำจากศึกษานิเทศ และโรงเรียนโดยให้ศึกษาจาก ตัวเอกสารหลักสูตร ส่วนด้านการศึกษา สำรวจ ข้อมูลท้องถิ่น ให้ศึกษาโดยวิธีศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ในด้านการวิเคราะห์ข้อสนเทศทางการศึกษา และจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร ให้ครูมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ส่วนด้านการพิจารณาหลักสูตร/รายวิชาตามลักษณะต่าง ๆ มีการเสนอแนะให้ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา เลือกใช้-ปรับปรุงเพิ่มเติม สื่อที่มีอยู่แล้ว และการจัดทำสื่อการเรียนขึ้นมาใหม่ ทุกลักษณะมีการดำเนินการ ยกเว้นการจัดทำ เนื้อหา/รายวิชาขึ้นมาใหม่ สำหรับปัญหาในด้านต่างๆ ที่พบคือส่วนใหญ่ขาดเอกสารที่เสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และยังขาดวิทยากรผู้รู้ มาให้คำแนะนำ

วิไลวรรณ เหมือนชาติ (2538) ศึกษาเรื่อง การดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สุรินทร์ พบว่า การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ดำเนินการปรับในกลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ ปัญหา คือ ขาดผู้เสนอแนะแนวทาง ในด้านการปรับ/เพิ่มลด รายละเอียด เนื้อหาส่วนใหญ่เป็น การปรับรายละเอียดทุกกลุ่มประสบการณ์ ปัญหาคือ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเพราะไม่มีผู้เสนอแนะแนวทางในด้านการปรับสื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็น การปรับในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาคือ ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการแนะนำ ขาดการส่งเสริม และขาดเอกสาร/แหล่งความรู้สำหรับการค้นคว้า ส่วนด้านการจัดทำเนื้อหา รายวิชาขึ้นมาใหม่ ส่วนใหญ่ดำเนินการในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ปัญหาคือ ขาดความรู้ ความเข้าใจ และการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรที่จัดทำส่วนใหญ่เป็นคู่มือครู คู่มือการสอน ปัญหาคือ ขาดเอกสารสำหรับค้นคว้า

วิทยา แสงงาม (2541) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การสาธิตมวย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดทำวิชา/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นในกลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ และประเมินหลักสูตรโดยใช้วิธีการประเมินแบบปฏิกิริยาของคณาจารย์ของ หลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ ผลการวิจัยพบว่าได้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เหมาะสมกับผู้เรียน และหลังจากนำไปทดลองใช้ พบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา อัตราเวลาเรียน สื่อ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน

บุษนา อุทโร (2541) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การสานกระติบข้าว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่และใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรรูปของค์ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ และเพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นใน 6 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมาย ด้านโครงสร้างและเนื้อหา ด้านอัตราเวลาเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และด้านการวัดผลประเมินผล ตามทัศนะของครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นกับผู้เรียนและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน หลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

พชณี พงษ์สุภา (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องงานใบตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการปรับรายละเอียดของเนื้อหาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และประเมินหลักสูตรโดยวิธีรูปของค์ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ จากนั้น นำไปทดลองใช้ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อหาตัวบ่งชี้คุณภาพของหลักสูตรหลังจากนำไปทดลองใช้ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกันดี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิภา แสนบัณฑิต (2545) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การปลูกบัวผัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการปรับหลักสูตรแกนกลางในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น และประเมินหลักสูตรโดยวิธีรูปของค์ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ จากนั้นนำไปทดลองใช้โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง และใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อหาตัวบ่งชี้คุณภาพของหลักสูตรหลังจากนำไปทดลองใช้ ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพในระดับดีมาก หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สุกัญญา ร้อยพิลา (2542) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งความสำคัญเป็น 6 ด้าน คือ บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านศาสนา และด้านกีฬา โดยให้นักเรียนได้ มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการเป็นผู้สำรวจข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ผลการทดลองพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนทุกคนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ ร้อยละ 70 และผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจในเนื้อหาสาระ นักเรียนเกิดความภูมิใจในความเป็นคนอีสานและ รักท้องถิ่นอีสานมากที่สุด

อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอด เพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีขั้นตอนการพัฒนา หลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้ หลักสูตร การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร โดยทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดพังมวง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อนำ หลักสูตรไปทดลองใช้กับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดพังมวง สอนโดยปราชญ์ ชาวบ้านร่วมกับผู้สอนและผู้วิจัย เป็นเวลา 60 คาบ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง เพลงอีแซว สามารถแสดงเพลงอีแซวได้ และมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร

งานวิจัยต่างประเทศ

วิเวียน (Vivian, 1996, p. 2118-A) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และ รูปแบบการคิดเรื่องการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรดูแลสุขภาพ พบว่า การพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น ช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ยัง ให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิมเมื่อนำไปใช้สอนกับท้องถิ่น

เจอร์รี่ (Jerry, 1996, p. 4254-A) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบ กราฟฟิคที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบ กราฟฟิคที่จำเป็นทางการศึกษาให้มากที่สุดก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะ กรรมการขึ้นมา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟฟิค และนักการศึกษา ทั้งนี้ หน่วยงาน ต้นสังกัดควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมด้วย

เบอร์นาร์ด (Bernard, 1996, p. 2123-A) ได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบหลักสูตร วิทยาศาสตร์ ระหว่างหลักสูตรนานาชาติในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ กับหลักสูตรปกติใน

รัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา พบว่า ระบบการศึกษาในรัฐออนตาริโอ มีการกระจายอำนาจทางการศึกษามากกว่าระบบการศึกษาในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ เช่น การส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เองได้ ในขณะที่หน่วยงานทางการศึกษา ส่วนท้องถิ่นของประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้น้อยมาก ดังนั้นจึงควรมีการผลักดัน ให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น เช่น การนำโปรแกรมวิทยาศาสตร์ในรัฐออนตาริโอมาใช้สอนและ ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ปลุกฝังให้ นักเรียนมีนิสัยรักการทำงาน มีเจตคติที่ดีและเป็นการปูพื้นฐานการทำงานในอนาคตให้กับนักเรียน